

Vana - Kuuste Põllumajanduse Instituut

Tartu lähedal, Vana-Kuustes avas 150 aastat tagasi ukSED Venemaa esimene kõrgem põllumajanduslik õppeasutus — Vana-Kuuste Põllumajanduse Instituut. Selle rajaja oli Tartu ülikooli põllumajanduse ja tehnoloogia professor J. F. L. Schmalz. Kohe pärast Tartu ülikooli professori kohale asumist hakkas ta otsima võimalusi põllumajandusliku kõrgkooli asutamiseks. Tema energilisel nõudmisel ning Liivimaa Üldkasuliku ja Ökonoomilise Sotsieteedi kaasabil õnnestus tal riigivalitsuselt nõusolek saada. Instituudi asukohana ei leitud Tartu ümbrusest ühtki sobivat

riigimõisat. Ka eramõisat osta ei õnnestunud. 1833. aastal rentis prof. J. E. L. Schmalz Liphartilt 12 aastaks Vana-Kuuste.

Vana-Kuuste mõisat koos nelja karjamõisaga (Küti, Kõrkküla, Ignase ja Lange) pidas professor suuruse (kogupindala ca 7000 ha) ning Tartu läheduse poolest instituudi kohana hästi sobivaks.

Põhikirja järgi oli instituudi ja õppemajandi üldjuhiks direktor (sellel kohal oli prof. J. F. L. Schmalz), kes 2. maist kuni 30. septembrini pidi elama Vana-Kuuste õppeasutuses ning 1. oktoobrist kuni 1. maini

käima seal vähemalt 1—2 korda nädalas. Kasvandike otsene järelevalvaja ja õppemajandi valitseja oli inspektor, kes pidi olema teadusliku kraadiga ning elama pidevalt Vana-Kuuste instituudis (sellel kohal oli prof. Schmaizi poeg dr. H. Schmalz).

Vana-Kuuste Põllumajanduse Instituuti võeti vastu Tartu ülikooli põllumajandusüliõpilasi, kes olid juba 2—3 aastat kuulunud põllumajandusloenguid, ning samuti haritud noormehi ka väljastpoolt Tartu ülikooli vastavate eksamite sooritamisel. Rohkest kasvandike komandeeris instituuti valitsus nn. kroonustipendiaatidena.

Vana-Kuuste Põllumajanduse Instituudil oli küll vähe õppejõude, kuid kõik nad olid kõrge kvalifikatsiooniga ja tundsid oma ala hästi.

Vana-Kuuste Põllumajanduse Instituut on ka Tsaari-Venemaa esimene põllumajanduslik uurimis-katseasutus. Katseaias kasvatati üle 100 põllumajandusliku taimeliigi, kartulisorte oli katsetes üle 160, kasvatati maisi, suhkrupeeti, suvi- ja talirapsi, lutserni jm. Prof. Schmalz külvas Tartumaal suvirapsi esmakordselt 1830. a. Ta pidas rapsikasvatust siinses kliimas perspektiivseks. Põldudel tehti mullaharimis- ja väetuskatseid, rohumaadel nende kultuuristamise katseid jne.

Prof. J. F. L. Schmalzilt il-

musid ka esimesed eestikeelsed lambakasvatuse õpikud — «Lammaste-karjusse Ramatokene» 1830 ja «Õpetusse ramat Saksamaa lamba-karjastele» 1837.

Suurt tähelepanu pöörati instituudis õppe- ja katsemajandi väljaarendamisele. Viie aasta jooksul tehti maaparandustöid ligi 250 ha suurusel maa-alal, kavas oli heinamaade niisutamine. Põldudel kasvatati rohkesti söödakultuure. Ristikukasvatust koos tõuloomakasvatusega peeti siinse põllumajanduse rikkuse allikaks. Tähtsal kohal oli meriinolamba kasvatus. Õppemajandil oli eeskujulik kõõgivilja- ja viljapuuaed ning mesila, kus juba tollal kasutati Ruuti süsteemi raamtarusid.

Vana-Kuuste Põllumajanduse Instituut pälvis Eesti- ja Liivimaa ning ka väljaspool heakskiitu. Kavatsus oli muuta see kolme teaduskonnaga instituut (põllumajandus-, veterinaaria- ja metsandus-) riiklikuks instituudiks. Kõik lõppes järsku sellega, et Vana-Kuuste mõisa omanik Liphardt müüs 1838. aasta novembris mõisa A. Siversile. Uus omanik tühistas rendilepingu ja nõudis õppeasutuse lahkumist 1. maist 1839.

Instituudile otsiti uut asukohta, kuid seda ei leitud.

Prof. JÜRI KUUM

Reedel tähistati Vana-Kuuste Põllumajanduse Instituudi asutamise 150. aastapäeva Eesti Põllumajanduse Akadeemia metsamajanduse ja maaparanduse teaduskonna õppehoones. Konverentsil esinesid EPA õppejõud Jüri Kuum, Armand Sukamägi, Elmar Haller, Loit Reintam, Jaan Lepajõe, Endel Laas, Ülo Oll, Vilma Raudsepp ja Tõnu Keskküla. Ettekanne analüüsi Vana-Kuuste Põllumajanduse Instituudi praktilist ja teadustööd. Palju räägiti J. F. Schmalzi teaduslikust pärandist.

Ettekannete vaheajal tutvustas prof. Endel Laas kuulajale uut õppehoonet. Kella 15-ks olid ettekanded kuulatud ning osavõtjad sõidutati Vana-Kuustesse, kus toonases instituudi hoones on nüüd Kuuste 8-klassiline Kool. Vana-Kuustes tehti kõigepealt väike ringkäik, kus Elli ja Jüri Kuum tutvustasid parki ning instituudist sailinud hooneid. Kooliuksel võtsid külalisi vastu rahvarõivais õpilased, tervituseks mängisid kanneladajad. Külalisi kostitati soojade pirukate, pehme leiva ja maapiimaga. Vaadata oli siinsete käsitöömeistrite ja kodu-uurijate näitus ning koolist võrsunud kunstnike kingitud maalid. Seejärel koguneti saali, kus pärast sõnavõtte esinesid õpilased ja Kuuste naiskoor.

REET PELLO
Ella Haldre foto